Nr. 4 Vilnius 1938 m. gegužės 24 d. I metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO" PRIEDAS ŪKININKAMS :::

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

MŪSŲ KRAŠTE IR KITUR

Snukio ir kanopų liga

Š. m. balandžio mėnesio pabaigoje buvo pasirodžiusi gyvulių snukio ir kanopų liga septyniose Lenkijos vaivadijose: Kielcų, Krokuvos, Pamarės, Poznanės, Silezijos ir Varšuvos. Ši liga pasirodė 39 apskrityse, 185 vietose ir 356 ūkiuose. Kai kuriose vietose pasisekė ją likviduoti veterinarinės sanitarijos pagalba arba išmušant susirgusius gyvulius. Dabar tose vietose ligos lizdai stropiai saugomi, kad liga toliau neplistų.

Mineralinių trąšų komisija

Pasitarius Lenkijos Žemės Ūkio ir Žemės Reformų Ministerijai su Prekybos, Pramonės, Susisiekimo ir Finansų Ministerijomis, nuspręsta sudaryti speciali komisija prie Ž. Ūkio Ministerijos mineralinių trąšų reikalams tirti. Ši komisija bus sudaryta iš visų minėtų ministerijos atstovų ir žemės ūkio savivaldybių atstovų. Žemės ūkio savivaldybės (Žemės ūkio rūmai) galės išrinkti ton komisijon tris savo atstovus ir tris kandidatus. Ši komisija tirs ir opinijuos mineralinių trąšų kainų brangumą ir transporto tarifas. Todėl ūkininkai galės kreiptis į šią komisiją su įvairiais klausimais mineralinių trąšų reikalu. Be to, į šią komisiją įeis ir Valstybės Žemės Ūkio Banko ir kooperacijos atstovai, nes tos įstaigos kredituoja mineralinių trąšų prekybą.

Padidėjo aliejinių grūdų įvežimas

1937 m. Lenkija įsivežė iš užsienio aliejinių augalų grūdų už 5,5 mil. auks. daugiau, kaip 1936 m. Gyvulių riebalų įsivežė tais pačiais metais už 2,2 mil. auks. daugiau, nei 1936 m.

Iš viso 1937 m. Lenkija importavo aliejinių augalų grūdų, palmių, kopro, saulėžolių 45.380 ton. už 18.316 mil. auks. Aliejaus ir kitų augalinių riebalų importavo 1 868 t. už 1,17 mil. auks., išspaudų — 19,768 to už 4 mil. auks. Viso importavo 66.516 to už 23.45 mil. auks.

Per tą patį laiką eksportavo: sėmenų ir rapsų 5 961 to už 3,98 mil. auks., augalinių riebalų—1 to už 2.000 auks. ir išspaudų 11.697 to už 1.75 mil. auks. Tokiu būdu per vienerius 1937 m. Lenkija įsivežė iš užsienio aliejinių augalų grūdų ir kitų augalinių riebalų bei išspaudų 48 857 to už 17,71 mil. auks. daugiau nei pati eksportavo. 1935 m. šių produktų įvežimas viršijo išvežimą tik 7.51 mil. auks.

Valstybinių miškų pelnas

Per 1937 — 38 metus, t. y. nuo 1937 m. balandžio 1 d. iki 1938 m. kovo 31 d. Lenkijos Valstybiniai miškai davė 45,7 mil. auks. tikrojo pelno, kurį gavo valstybės iždas.

Lenkijos gyvulių ūkio eksportas

Per 1937 metus Lenkija eksportavo užsienin arklių, galvijų ir mėsos už 14.9 mil. auks. (1935 m. dar mažiau — už 10,3 mil. auks.

Pereitais metais buvo eksportuota arklių—14 020 štukų, galvijų—19.194 št., ir avių—6.794 št.; avienos — 6.042 q., veršienos — 6.303 q., jautienos — 302 q., ir arklienos—12.546 q.

1937 m. kiaušinių išvežta užsienin 26,379 to už 33 89 mil. auks. 1936 m. kiaušinių išvežta 24.117 to už 27,67 mil. auks., o 1935 m.—22.952 to — už 26.8 mil. auks.

Nors Lenkijos gyvulių ūkio eksportas 1937 m. padidėjo apie 20%, lyginant jį su 1936 m. eksportu, bet jis yra dar labai mažas, imant dėmesin valstybės didumą.

Daug smarkiau auga Lenkijos sviesto eksportas, kuris prieš keletą metų buvo beveik visai nutrūkęs Pav., per šių metų pirmuosius tris mėnesius buvo išvežta 3.330 to sviesto. Taigi šių metų sviesto eksportas yra kelius kartus didesnis už 1937 m. eksportą.

Vokietijoje papigintos žemės ukio mašinos

Vokietija stengiasi visomis išgalėmis pakelti savo žemės ūkio našumą. Todėl be daugelio kitų lengvatų, teikiamų ūkininkams, šiemet dar žymiai papigino žemės ūkio mašinų bei įrankių kainas. Reikia pastebėti, kad mašinos Vokietijoje ir taip yra žymiai pigesnės, kaip mūsų krašte.

Jugoslavijos ūkininkų skolos

Jugoslavijos ūkininkai per krizę labai įsiskolino savo krašto kredito įstaigose. 1937 m. pabaigoje viso krašto ūkininkai buvo skolingi bankams 2.747 mil. dinarų. Įsiskolinusių ūkininkų buvo 651.845, o kredito įstaigų—4,008.

Mirė prof. K. Kronacheris

Neseniai mirė Vokietijoje Miuncheno Universiteto profesorius Karolis Kronacheris. Velionis buvo vienas žymiausių šių laikų gyvulininkystės mokslo žinovų ir yra daug parašęs iš šios srities mokslinių veikalų ir studijų.

Vokietijoje bus uždrausta auginti kartųjį lubiną

Vokiečių mokslininkams pirmiesiems pasisekė 1928 m. išauginti nekartų lubiną. Pradžioje to lubino sėklos gauta vos keliosdešimt grūdų. Paskui jis buvo laikomas didžiausioje paslaptyje ir dauginamas. 1931 metais šio lubino buvo užsėta dar tik apie 2 ha žemės, o jau 1937 m. buvo juo užsėta Vokietijoje apie 50 000 ha.

Kadangi Vokietijoje dar sėjama daug neatkartinto lubino, kuris lengvai kryžiuojasi su saldžiuoju lubinu ir nuolat jam gresia savo kartumu, tai valdžia nuo 1940 m. ketina visiškai uždrausti auginti ūkininkams kartųjį lubiną. Tuo tikslu būsiąs išleistas atitinkamas įstatymas. Vokiečiai labai daug teikia reikšmės atkartinto lubino auginimui. Jie nori padaryti, kad šis lubinas taptų vienu svarbiausių pašarinių augalų. Jie sugalvoja kaskart naujus saldžiojo lubino mišinius su kitais augalais (pav. kukurūzais) žaliam pašarui.

Pieno cukrus

1937 m. Čekoslovakijoje buvo pagaminta 100.790 kg pieno cukraus. 34.400 kg šio cukraus išvežta užsienin.

Karvių piene yra tik apie 4,6% pieno cukraus — *laktozos*. Todėl reikėjo perdirbti daugiau kaip du milijonus kg pieno, kad būtų galima gauti tokį kiekį laktozos.

Lenkijoje trūksta pievinių žolių sėklų

Pradėjus daugiau sėti pievinių žolių mišinių, šiemet pritrūko žolių sėklų. Pagal Centralinės Sėklininkystės Sekcijos apskaičiavimus šiam pavasariui dar stinga apie 80 tonų įvairių žolių sėklų. Tokį žolių sėklų kiekį norima atsivežti iš užsienio.

Ūkininkai, kelkite žemės ūkio kultūrą!

Žuvų tvenkiniai ir jų įrengimas

2 „Ūkininko" numeryje esame minėję, kad žuvų ūkis mūsų krašte yra beveik nežinomas ir kad ši šaka galėtų duoti mūsų ūkininkams daug pelno. Tame pačiame straipsnyje buvo bendrais bruožais supažindinti skaitytojai su žuvų tvenkiniais ir jų rūšimis. Šiame rašinėlyje patieksime smulkesnių žinių apie žuvų ūkį ir tvenkinių įrengimą. Jeigu mūsų skaitytojai šia šaka rimtai susidomėtų (jau būtų vyriausias metas) ir vienas kitas pradėtų taisyti tvenkinius ir kurti žuvų ūkį, tai, reikalui esant, su noru parašysime apie tai dar plačiau, smulkiau.

Čia kalbėsime apie karpių ūkį ir jiems tvenkinių įrengimą. Karpis yra vertingiausia tvenkinių žuvis. Jis neršia gegužės — birželio mėnesį. Karpių yra įvairių rasių. Pagal pavidalą jie skirstomi į dvi grupes: į trumpuosius (aukštanugarius) ir į ilguosius (plokščianugarius) Jeigu santykis ilgio (be uodegos pelekų) ir pločio (be nugaros peleko) svyruoja nuo 1:2 iki 1:3, tai priskiriami prie ilgųjų. Prie trumpųju priklauso šios karpių rasės: Gal c jos, Frankų ir Aišgruno, o prie ilgųjų Lauzico ir Bohemijos. Kiekviena minėta rasė gali būti sudaryta iš žvynuotų, veidrodinių ir nuogųjų karpių. Veidrodiniai turi stambius ir blizgančius žvynus. Nuogieji žvynų visai neturi. Žvynuotieji mažiau lepūs, tačiau pirkėjų ne taip noriai perkami.

Karpio pagrindinis maistas yra planktonas, t. y. vandenyje augą ir laisvai plaukioją mažučiai augalėliai ir gyvūnėliai, kurie paprasta akimi vos tematomi. Planktonas gerai auga ir smarkiai veisiasi tokiame vandenyje, kuris yra šiltas ir gauna daug saulės spindulių, be to, kuris yra derlingas, t. y. kuriame yra daug ištirpusių mineralinių druskų. Toks vanduo gali būti tik lietaus arba upių ir, be to, jeigu tas vanduo laikomas tokiame tvenkinyje, kurio dugnas yra derlingas dirvožemis, o ne smėlis ar žvyras.

Karpiai mėgsta tokį vandenį, kuris turtingas planktonu, yra šiltas, dažnai keičiasi, yra nepritukęs, nedumblingas (dumblo karpiai nemėgsta). Iš to bus aišku, kad karpių tvenkiniams netiks šaltinių vanduo, nes šaltas, netiks ir kudrų vanduo, nors šis turi daug planktono, nes yra pritukęs, pridusęs. Jame karpiai užtrokštų. Taigi ir karpiams tinka tik tie tvenkiniai, kuriuose vanduo susirenka iš upės arba kritulių (sniego, lietaus vanduo).

Pagal paskirtį tvenkiniai esti neršykliniai, ganykliniai ir žiemos. Neršykliniai esti mažiausi. Juose įleidžiami karpiai neršti ir kurį laiką laikomas nerštas — maži karpiukai. Ganykliniuose karpiai auginami. Jie yra didžiausi. Žiemos tvenkiniuosna suvaromi karpiai žiemai. Jie yra gilūs. Jeigu augintojas turi visus šiuos tvenkinius ir juos naudoja, tai sakoma, kad jis veda pilną karpių ūkį. O jeigu nevisus, tai nepilna. Dažniausiai mažesni augintojai turi įsitaisę tiktai ganyklinius ir žiemos tvenkinius. Mūsų skaitytojams patariame įtaisyti tiktai ganyklinius ir žieminius tvenkinius, nes neršykliniai sunkiau įtaisyti, o dar sunkiau mažus karpiukus auginti. Turint tiktai ganyklinius ir žieminius tvenkinius, paprastai perkama metinukai arba dveigiai karpiai ir jie auginami. Čia mes rašysime tiktai apie ganyklinius ir žiemos tvenkinius.

Tvenkinius rengiant, pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į šiuos dalykus: vandenį, gružą, nuolydį ir į tai, kad būtų galima vandenį patvenkti ir tvenkinį apsaugoti nuo potvinių.

Vanduo, kaip minėjome, tinka tiktai upės ir kritulių. Be to, vanduo turi būti nenuodingas, neužterštas fabrikų ar kitomis atmatomis. Jeigu vandenyje yra daug geležies arba kalkių, tai irgi netinka. Durpynų vanduo, jeigu jame yra huminės rūgšties, irgi netinka. Tačiau jeigu durpyno vanduo nerūgštus arba jis gaunamas iš tų vietų, kur žuvys auga, tai yra visai tinkamas.

Gružas (gruntas) yra geriausias tas, kurio podirvis molis arba šlynas, o viršutinis žemės sluoksnis derlingas dirvožemis. Toks gružas nepraleidžia vandens ir nuolat vandenį tręšia mineralinėmis druskomis, kas labai svarbu ir naudinga. Kalkinga ir žvyruota žemė visai netinka.

Nuolydis turi būti tokis, kad iš tvenkinio būtų galima, kada norima, vanduo išleisti ir vėl jo prileisti, žinoma, šviežio. Juo nuolydis patogesnis, juo mažiau reikia padaryti įrengimo išlaidų, nes mažiau reikia pylimų. Žuvų tvenkiniams įrengti geriausiai tinka lėtai kylančiais krantais daubos ir duburiai. Jeigu nuolydis yra mažas, tai tvenkinys daromas didesnis, kad tuo būdu susidarytų didesnis kritimas.

Suradus tvenkiniui tinkamą vietą, reikia stengtis nenukasti viršutinio žemės sluoksnio, nes jis turtingiausias puvėnomis, t. y. turi daug mineralinių druskų, kurios labai reikalingos planktonui. Kasti tvenkiniai karpiams auginti visai netinka.

Darant tvenkinį, pirmiausia reikia supilti pylimus ir vandenį patvenkti. Kadangi tvenkiniai daromi prie upės, tai vanduo galima į tvenkinius įleisti įvairiais būdais: 1) Galima upelį leisti per tvenkinius, o upelio vandens perteklius paleisti nuvedamuoju kanalu, kuris iškasamas šalia tvenkinių. 2) Galima tvenkinius daryti prie pat upelio. Tada į kiekvieną tvenkinį vanduo įleidžiamas iš upelio, o išleidžiamas į atvedamąjį kanalą, kuris daromas kitoje tvenkinio pusėje. 3) Galima tvenkinius daryti prie pat upelio kranto ir vandenį įleisti į pirmą tvenkinį iš upelio, o iš pirmo tvenkinio leisti į antrą ir t. t. Iš paskutinio tvenkinio vanduo išleidžiamas vėl į upelį. Šiuo atveju nereikalingas nei nuvedamasis nei atvedamasis kanalas. Kadangi upelyje vanduo visuomet esti žemiau, negu tvenkinyje, tai, kad tas vanduo galėtų į tvenkinį laisvai įbėgti ir išbėgti, upelis prieš pirmąjį tvenkinį patvenkiamas. Tam tikslui reikalinga padaryti užtvanka, kuri patvenktų upelyje vandenį.

Kitame numeryje parašysime, kaip daromi pylimai, užtvankos ir skydai bei šliužai, su kurių pagalba reguliuojamas vandens kiekis tvenkiniuose.

J. Jankauskas.

Kaip išdegamos kalkės

Kalkės išdegamos iš kalkinių akmenų, kietesnių kalkių tufų ir kietosios kreidos Kalkėms išdegti tinka kalkakmenys, kuriuose yra ne daugiau, kaip 10% molio, smėlio, magnezijos, geležies oksidų ir kitokių priemaišų. Pažinti kalkakmenyse priemaišas galima druskos rūgštimi. Apipiltos šia rūgštimi kalkės ištirps, o neištirpusios dalys parodys priemaišų %. Kalkės išdegamos lauko tipo ar specialiose krosnyse. Lauko tipo krosnis gali pasidaryti kiekvienas ūkininkas pats Jos dažniausiai mūrijamos atšlaitėse, kad lengviau ir pigiau atseitų išmūryti sienas ir lengvesnis būtų akmenų krovimas. Krosnies sienas reikia mūryti iš kieto akmens, nors taip pat galima mūryti ir iš degtų ir nedegtų molio plytų. Akmenys krosnin kraunami 4 – 5 mtr aukščio ir 2—3 mtr pločio. Iš didesnių kalkinių akmenų padaromi skliautai (60 — 90 cm aukščio ir tokio pat pločio, o ilgio 2—3 mtr, pagal krosnies plotį). Vėliau kraunami kalkakmenys skliautų viršuje ir iš šonų kūgio pavidalu. Paskui viršus aptepamas moliu. Traukimui padidinti daroma sienose keletas langelių orui įleisti. Vėliau, kurui gerai įsidegus, langeliai užlipdomi. Traukimui padidinti, kartais kalkakmenys kraunami su spragomis arba krosnies viduje statomas medinis stulpas, kuris sudegęs palieka statų kanalą.

Per pirmąsias 2—3 dienas krosnis kūrenama lengvai, kad kalkiniai akmenys išdžiūtų ir lengvai įkaistų. Vėliau kūrenama krosnis visu smarkumu. Kalkių degimas tęsiamas be pertraukos, kol viršutiniai kalkių akmenys nuo karščio pasidaro skaisčiai raudoni, o pats akmenų kūgis gerokai suslūgsta. Tai rodo, kad kalkės išdegė. Paprastai kalkės degamos 6—7 dienas, o paskui, kai jos po 2—2 dienų ataušta, imamos iš krosnies. Lauko tipo krosnyje vienu prikrovimu galima išdegti nuo 30 iki 80 kūb. mtr kalkių.

Jei kalkės buvo degamos aukštesnėje temperatūroje, negu leistina, tai tokios kalkės gesinasi iš lėto arba visai nesigesina. Tokių kalkių viršutinis sluoksnis susistiklina ir nepraleidžia vandens. Kalkėms išdegti temperatūros reikia nuo 1000° iki 1300° C. Jei kalkinis akmuo

turi savyje maža priemaišų, tai iš jų gaunamos riebios kalkės, o priešingai—liesos. Riebios kalkės daugiau priima smėlio bei žvyro (iki 4 dalių), o liesos —mažiau (iki $2^1/_2$ dalių). Išdegtos kalkės lengvai pritraukia drėgmę, o jos prisitraukusios virsta milteliais. Todėl išdegtas kalkes tuojau reikia gesinti, nes priešingu atveju nustos gerųjų sa vybių.

Gesinti išdegtos kalkės reikia 15—20 cm storio sluoksniu. Pirma jos sumetamos medinėn dėžėn, apipilamos vandeniu, gerai išmaišomos ir, kai jau įgauna vienodai išmaišytos masės pavidalą, iš dėžės perpilamos duobėn pro dėžės krašte padarytą kertelę, kurios durelės atidaroma. Kad duobėn nepatektų stambiųjų dalių, į dėžės langelį, kertelę įdedamas metalinis tinklas. Kalkėms gesinti medinės dėžės daromos iš įvairaus dydžio lentų, tačiau dažniausiai 2 mtr ilgio, $1^1/_2$ mtr pločio ir 60 — 70 cm aukščio.

Gesintoms kalkėms suleisti žemėje kasama duobė, paprastai tokio dydžio, kai gesinimui naudojama dėžė, iki 2 mtr gylio. Duobės šonai ir dugnas išklojami lentomis, kad kalkės neužsiterštų žemėmis ir nuo jų nebūtų staiga nutrauktas vanduo. Jei iškastoje duobėje yra žemės sluoksnis, kuris praleidžia vandenį, tai duobės šonus ir dugną patariama išplukti molio sluoksniu, iškloti toliu ar kitokia sunkiai vandenį praleidžiančia medžiaga. Staiga nutrauktas nuo gesintų kalkių vanduo neigiamai paveikia gerąsias kalkių savybes ir tokios kalkės mažiau priima smėlio bei žvyro.

Gesintų kalkių tūris yra 2—2,8 karto didesnis už negesintų. Gesintų kalkių paviršių, kol jos bus vartojamos mūryti, reikia pridengti smėlio sluoksniu neplonesniu, kaip 15 cm, o jeigu kalkės paliekamos žiemai, tai 50—90 cm storio. Užgesintas kalkes statybai galima vartoti tik po 2 savaičių, o tinko darbams—po 4 savaičių. Paprastai gesintos kalkės skiediniams tinka tada, kada jų paviršius ima plaišioti.

Apie kalkių skiedinių paruošimą jau buvo rašyta 3 „Ūkininko" Nr.

Stogai ir jų dengimas

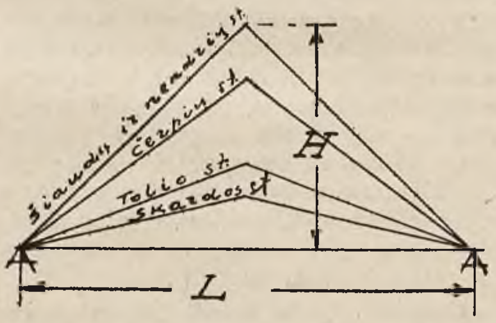
Stogas yra svarbi kiekvieno trobesio dalis. Stogas apsaugo trobesį nuo oro ir temperatūros atmainų ir, atsižvelgiant į medžiagą, padidina arba sumažina gaisro pavojų. Dėl to, dengiant trobesį, reikia parinkti tokią medžiagą, kuri yra atspari puvimui, sunkiai praleidžia šilumą ir šaltį ir sunkiai užsidega. Be to, reikia parinkti tokią medžiagą kuri yra nebrangi, galima pačiam ūkininkui pasigaminti. Vidutinio didumo ūkio visų stogų bendras plotas sudaro apie 500—800 m^2. Todėl, jeigu 1 m^2 stogo atsieis apdengti bent $^1/_2$ auksino pigiau, tai jau galima bus sutaupyti keli šimtai auksinų.

Mūsų krašte ūkininkai dažniausiai trobesius dengia šiaudais, daug rečiau gontais, skiedromis, lentelėmis ir cementinėmis čerpėmis. Labai retai užtinkami stogai dengti skarda arba toliumi. Šioje vietoje trumpai suminėsime apie stogų dengimą ir kai kurias medžiagas.

Darant stogą, pirmiausia reikia nustatyti jo aukštį. Aukštas stogas sudaro labai erdvias pastoges, kurias galima išnaudoti įvairiems tikslams: gyvenamų namų pastogėse įtaisoma kambariai, pakraščiuose įvairūs sandėliukai, o tvartų pastogėse sudedama pašaras ir t. t. Mūsų ūkininkai pastogių visai neišnaudoja, tai visai peiktinas reiškinys.

Jeigu pastogės neišnaudojamos, tada nėra prasmės daryti aukšto stogo. Juo stogas žemesnis, juo mažiau reikia dengiamos medžiagos. Tačiau nustatant sogo aukštį, reikia atsižvelgti į medžiagą, kuria stogas dengiamas. Kiekvienai dengiamai medžiagai reikia pritaikyti atitinkamas stogo aukštumas, nes nuo to priklauso stogo patvarumas.

Stogo aukštumas derinamas su trobesio platumu. Jeigu trobėsio platumą paženklinsime raide „L" ir stogo aukštumą raide „H" (žiūr. brėžinį), tai stogo aukštis reikia daryti šitoks: 1) den-

giant šiaudais ir nendrėmis $H = {}^1/_2$ L, 2) dengiant gontais, skiedromis ar lentelėmis — $H = {}^1/_2 - {}^1/_3$ L, 3) dengiant molio čerpėmis — $H = {}^1/_2 - {}^1/_4$ L, 4) cemento čerpėmis — $H = {}^1/_3 - {}^1/_5$ L, ir 5) skarda — $H = {}^1/_4 - {}^1/_5$ L. Vadinasi, jeidu trobesio plotis 8 metrai, tai, dengiant čerpėmis, stogo aukštis daromas nuo 2 iki 4 metrų. Jeigu norima pastogę išnaudoti kuriems nors tikslams, tai daromas 3 - 4 metrų aukščio, o jeigu pastogė nebus naudojama, tai pakaks 2 mtr aukščio.

Šiaudiniai stogai mūsų krašte dažniausiai sutinkami. Jie kai kuriais atvejais yra praktiški: sunkiai praleidžia šilumą ir, kai ūkininkas pats pasigamina šiaudų, gana pigūs. Tačiau šiaudiniai stogai yra nepatvarūs: greit supusta, užsidega, brangiai atsieina draudimas.

Be to, jeigu reikia šiaudai pirkti, tai gana brangiai atsieina. Dėl šių priežasčių šiaudinis stogas turėtų pamažu mūsų krašte nykti, užleisdamas vietą gontų ar čerpių stogui.

Šiaudų stogams gegnės (krekvos) vartojamos 12—14 cm storio, per $1^1/_2$—2 metrus viena nuo kitos. Grebėstai (lotos) gali būti pušiniai, egliniai ar drebuliniai 6—10 cm storio ir 6—9 mtr ilgio. Grebėstų sudūrimai daromi laibgaliuose ir ant gegnių. Grebėstai kalami 30—35 cm vienas nuo kito. Pirmas grebėstas kalamas per 7 cm nuo gegnių galų, antras 10 cm nuo pirmojo, o kiti per 30—35 cm. Nuo kraštinių gegnių grebėstai iškišami 35—40 cm, lygiai nupiaunami ir prie jų prikalama 10—15 cm pločio lenta, kad vėjas stogo nedraskytų. Pirmas sluoksnis užleidžiamas 15 cm. žemiau gegnių, kad šios nuo drėgmės nepūtų. 10 m^2 apdengti reikia: 1) šiaudų 3,2 kūb. mtr, 2) grebėstams karčių $37^1/_2$ tiesiųjų metrų, 3) 15 cm ilgio vinių grebėstams prikalti 20 štukų, 4) polnų lotu šiaudams privežti $37^1/_2$ ties. mtr. ir 5) 4¹ ties. mtr suktų vitelių.

Gontų stogai esti daug patvaresni už šiaudinius, be to, ne taip pavojingi gaisrų metu, todėl imamas mažesnis draudimo mokestis. Jeigu medžiaga nebrangiai atsieina, tai gontinis stogas gali net pigiau kaštuoti, negu šiaudinis. Gontinis stogas daug dailiau atrodo, negu šiaudinis. Gontų stogui gegnės turi būti 12—16 cm storio ir statomos 1—$1^1/_2$ mtr. viena nuo kitos. Grebėstai. 5×6 cm storio, kalami taip tankiai, kad gontas gulėtų ant trijų grebėstų. Gontai daromi 50—60 cm ilgio ir 8—12 cm pločio. Per vidurį gonto storis—$1^1/_4$ cm.

Gontiniai stogai dengiami 2 ir daug rečiau 3 eilėmis. Gontai reikia kalti taip, kad gontų smailieji kraštai būtų prieš dažniausiai pučiančius (viešpataujančius) vėjus. Tada vėjas neįpučia į gontų fugas (felcus) lietaus vandens ir gontai ne taip greit supūsta. Vinis reikia kalti taip, kad, sekančią eilę kalant, pirmosios eilės viniai pasislėptų po antrosios gontais. Jeigu tokiu būdu viniai nepaslepiami, tai jie padeda greit rūdyti. Rūdys praėda medį ir tokiu būdu atsiranda skylės, pro kurias varva vanduo. Kiekvienas gontas kalamas viena vinimi. Kalant sekančią eilę, jis prisikala antra vinimi. Vinius reikia kalti arčiau drūtojo gonto krašto. Gontų sudurimus reikia taikyti ant apatinės eilės gonto vidurio. Dėl to svarbu, kad gontai būtų vienodo pločio. Paskutinę eilę kalant, gontai atitinkamai sutrupinami ir iš dažniausiai pučiančių vėjų pusės iškišami 8 cm, kad lietus nepatektų per želmenį pastogėn. Vinys vartojami 5 cm ilgio ir 3 mm storio.

Stogo kraštas užbaigiamas, prikalant 8—10 cm lentą prie grebėstų galų, kurie lygiai nupiaunami per 85—40 cm nuo kraštinės gegnės. Lentos viršutinis kraštas turi būti lygiai su prikaltais gontais. Viršum kalbamos lentos ir krašto gontų kalama antra lenta 5 cm pločio ir 2,5 cm storio. Trobesio galuose iš apačios išsikišusių grebėstų kalamos dailiai suleistos 2,5 cm storumo lentos.

10 kv. metr. gontų stogui išeina medžiagos: 2 mis eilėmis dengiant: 1) gontų 00 št., 2) gontvinių 1,7 kg 3) grebėstų 5×6 cm 38 ties. metr. ir 4) vinių grebėstams prikalti 15 cm ilgio 24 št.

arba 0,7 kg. 3-mis eilėmis dengiant: 1) gontų 1350 št., 2) gontvinių 2,06 kg., 3) grebėstų 51,5 ties. metr. ir grebėstams vinių 15 cm. ilgio 34 št. arba 1 kg.

Skiedrų stogai. Mūsų krašte skiedrų stogai dar mažai pažįstami; daug yra ūkininkų, kurie mano, kad jie niekam tikę. Tuo tarpu tikrumoje tiksliai padaryti skiedrų stogai yra stipresni už gontų stogus.

Skiedros reikia daryti neilgesnės kaip 50 cm, 10—12 cm pločio ir 4—5 mm storio. Siauroms skiedroms išeina daug vinių, perplačios — skyla pusiau. Trumpos skiedros lengviau drožti, ir jomis apdengus stogą, jis gaunamas gražus ir patvarus. Skiedroms tinka malkinė medžiaga: drebulė, pušis, eglė, juodalksnis ir kt.

Skiedrų stogams gegnės statomos kas 1,0 - 1,5 metr. ir grebėstuojama — 5×6 cm storio grebėstais. Skiedrų stogus dengia trimis ir rečiau keturiomis eilėmis. Grebėstų tankumas turi būti toks, kad skiedra gulėtų ant keturių grebėstų. Dengiant, kiekviena skiedra savo kraštu užleidžiama ant gretimos skiedros 2,5 cm ir kalama viena vinimi 1/8 jos ilgio nuo apačios. Sekančią eilę kalant, pirmosios eilės vinys turi būti paslėpti, kad vėliau nuo drėgmės nerūdytų. Skiedrų užleidimas savo šonais keitaliojamas: viena eilė į vieną pusę, antra — į kitą.

Stogas pradedama dengti taip pat, kaip ir gontų stogas. Užbaigiant stogą prie želmens, priešpaskutinės ir paskutinės eilės skiedros atitinkamai trumpinamos; ant pat viršaus uždedamos dvi suleistos ir sukaltos lentos. Kraštas užbaigiamas taip pat, kaip gontų stogo.

Skiedrų stogams patartina padėti iš blogesnės rūšies skiedrų pamušalą. Pamušalui skiedros klojamos viena prie kitos per vieną eilę, ir ant jų dengiama 3-jų ar 4-rių eilių stogas. Padėjus pamušalą, pastogė būna dailesnė ir lygesnė, tas turi reikšmės, jei pastogėje kraunamas pašaras. Reikia pastebėti, kad skiedrų stogą gerai apdengus, žiemą nepripusto sniego, kaip kad per gontų stogą. Aukščiau išdėstytu būdu apdengti stogai patvarūs ir gana dailiai atrodo.

10 kv. metr. skiedrų stogui išeina medžiagos (3-mis eilėmis dengiant): 1) grebėstų 5×6 cm storio 70 ties. metr., 2) Skiedrų 1.100 št., 3) gontvinių 1,8 kg, 4) grebėstams prikalti vinių 15 cm. ilgio 60 št. arba 1,8 kg. Iš 1 kubinio metro medžiagos išeina skiedrų 2.000—3.000 štukų.

J. J.

Sodo priežiūra pavasarį

Vaismedžiai, kaip ir kiti augalai, kasmet iš žemės paima daug maisto medžiagų. Tas medžiagas suvartoja ūgiui padidinti, lapams išauginti, žiedams išvystyti ir vaisiams užmegsti ir užauginti. Jeigu tų medžiagų vaismedis žemėje randa pakankamai, tai jis gerai auga, kasmet žydi ir duoda daug vaisių. O jeigu maisto medžiagų suranda per mažai, tai auga silpnai ir retai duoda vaisius. Be to, vaisiai esti menki, neišsivystę. Dėl maisto stokos vaismedžiai pramečiuoja, vaisiai nesubrendę nukrenta, medis apauga samanomis ir t. t.

Maisto medžiagų žemėje esti pakankamai tik tada, jeigu sodo žemė dažniau tręšiama. Sodui kasmet reikia duoti mažiausiai tiek trąšų, kiek jų sunaudoja per vienerius metus. Tada vaismedžiai nuolat bus aprūpinti maisto medžiagomis ir kasmet gerai augs ir duos gerus vaisių derlius.

Iš to kiekvienas supras, kad sodas kasmet reikia tręšti mėšlu. Negalima sode laikyti pievos, apželdinant dirvą žole. Labai blogai elgiasi tie sodų savininkai, kurie leidžia sode žolėms augti. Tuo būdu trukdoma sodo žemei vėdintis. Dėl to blogai vystosi vaismedžių šaknys. Be to, žolė sode alina žemę ir suvartoja daug drėgmės. Tada vaismedžiai negauna pakankamai ne tiktai maisto medžiagų, bet ir drėgmės. Todėl sode žemė nuolat, kasmet reikia dirbti. Jeigu sodas tankus ir jame negalima auginti jokios daržovės arba šakniavaisiai, tai vistiek žemė reikia supurinti ir palikti juodą pūdymą. Jeigu būtų sunku, nepatogu suarti, tai reikia kastuvais žemę sukasti. Žemė sode reikia supurinti visa, tarp medžių ir aplink medžius. Jeigu, plūgu ariant, prie pačių medžių sunku suarti, tai likusios nesuartos vietos reikia supurinti lopeta. Dažnai tenka matyti naujus, jaunus sodus, kurių tarpeiliai supurinti, suarti, o eilėse paliktos ežios, apžėlusios žolėmis. Tokių ežių negalima palikti. Jos irgi reikia būtinai supurinti.

Vadinasi, sodo žemė kasmet pavasarį reikia kokiu nors būdu tiksliai, gerai supurinti. Tai pirmas ir svarbiausias darbas sode.

Antras labai svarbus darbas, tai sodo tręšimas. Kiekvieną pavasarį sodas reikia gerai patręšti gyvulių mėšlu. Žemę supurinus, išvežamas mėšlas ir jis iškratomas, o paskui kokiu nors būdu visai negiliai pridengiamas žemėmis. Prie pat medžio liemens, ypač jeigu medis jau senesnis, mėšlo reikia nedėti. Prie pat liemens yra storiausios šaknys, kuriomis medis negali imti maisto medžiagų, išnaudoti mėšlo. Daugiausia mėšlo duoti reikia toje vietoje, kur baigiasi vainiko šakos, nes toje vietoje yra daugiausia plonų šaknelių, kuriomis ima maistą iš žemės.

Be mėšlo, dažnai vaismedžiams dar duodama ir mineralinių trąšų. Šių duodama tik tais atvejais, kai pastebima, kad kurios nors maisto dalies žemėje yra per maža. Jeigu, pavyzdžiui, jaunas medis visai neauga, tai aišku, kad žemėje yra per mažai azoto. Šiuo atveju reikia duoti azotinių trąšų, pavyzdžiui, salietros, azotniako, salietšako. Jeigu vaismedis gausiai žydi, bet žiedai nukrinta neužmezgę vaisių, tai aišku, kad žemėje trūksta fosforinių ir iš dalies kalinių trąšų. Šiuo atveju reikia patręšti superfosfatu, supertomamilčiais ir bent kiek kalio druska. Jeigu vyšnios, slyvos, čeresnės negali užmegsti vaisių, tai joms reikia duoti kalkių, nes kai šių žemėje nėra, tai negali pagaminti kauliukų, o kartu ir vaisių. Taipgi jeigu medis užmezga daug vaisių, bet paskui beveik visi, būdami dar visai mažučiai, be laiko nukrinta, tai irgi reikia duoti fosforinių trąšų. Visos čia minėtos trąšos duodamos anksti pavasarį. Jos išbarstomos sode ir pridengiamos žemėmis. Geriausia jos berti toje vietoje, kur baigiasi vainiko šakos.

Jauname sode, jeigu tik medžiai susodinti tvarkingai, tarp eilių reikia auginti daržovės ir šakniavaisiai. Šiems augalams žemė tręšiama gana gausiai. Todėl ir vaismedžiai tuo tręšimu gerokai pasinaudoja. Be to, auginant šiuos augalus, žemė nuolat purinama, kas labai naudinga ir vaismedžiams. Nepatartina į jauno sodo žemę sėti varpinių augalų. Šie augalai labai džiovina žemę ir trukdo vaismedžiams augti. Dėl to negalima į sodą sėti avižų, miežių bei rugių ar kviečių. Taipgi nepatartina sode auginti dobilus. Lubinai sode naudinga sėti. Tik jie paskui, rudenį reikia sode aparti. Tai geras sodo tręšimo būdas.

Be šių darbų sodas dabar reikia purkšti. Purškiama tada, kai tiktai nukrenta žiedo vainikėlio lapeliai. Purškiama dabar 2% Bordo skystimu.

J. J—kas.

Kiaušinių džiovinimas Kinuose ir Amerikoje

Kiaušinis yra nepatvarus produktas, ypač šiltesniuose kraštuose. Todėl jau nuo seniai buvo ieškoma būdų, kaip užkonservuoti kiaušinius, kad būtų galima juos apsaugoti nuo sugedimo. Be kitų konservavimo būdų Kinuose pradėta džiovinti natūraliu būdu saulėje. Tuo tikslu kiaušinių trynys ir baltymas, kartu arba skyrium, būdavo supilami į žemus skardinius indus 1½ cm storumo sluoksniu ir pastatoma saulėje ant stogų. Per porą dienų kiaušiniai visiškai išdžiūdavo ir paskui jie sumalami į miltelius. Tuos miltelius sausoje vietoje galima išlaikyti nesugedusius gan ilgai.

Vėliau buvo pradėta kiaušinius džiovinti dirbtiniu būdu, tam tikrose kūrenamose džiovyklose. Kiaušinių džiovinimo pramonę ypač labai ištobulino amerikiečiai.

Nors mūsų krašte nieks dar nedžiovina kiaušinių, bet, kas žino, ar ir mūsų krašte, neužilgo nebus pradėta džiovinti kiaušiniai, kai toji technika dar labiau ištobulės. Nes kiaušiniai ne tik sunku ilgai išlaikyti nekonservuoti, bet jie nepatogu ir brangiai atseina pervežti. Todėl trumpai aprašysime, kaip kiaušiniai džiovinami dirbtiniu būdu.

Kiaušinis susideda iš 55% baltymo, 32% trynio ir 13% lukšto medžiagos. Kiaušiniai gali būti džiovinami žali, tik nuėmus lukštą, t. y. drauge baltymas ir trynys. Bet toks džiovintas kiaušinis ne visur tinka. Netinka ten, kur būtinai yra reikalingos putos, kepant tortus, tešlainius ar cukrainius. Jie gali tikti tik paprastiems kepiniams, bulkoms ir panašiems. Be to, baltymas ir trynys yra skirtingos konsistencijos Todėl nelygiai ir nevienodai išdžiūsta. Norint gauti geresnius kiaušinio miltelius, reikia džiovinti skyrium baltymą ir skyrium trynį. Už vis sunkiausia yra gerai išdžiovinti baltymą, nes baltymas arčiau prie trynio yra tirštesnis, o toliau į kraštus — skystesnis. Todėl lygiai būtų sunku jį išdžiovinti. Tuo tikslu atskirtas baltymas nuo trynio pirma reikia perfermentuoti per 36 — 48 val. 21°C temperatūroje. Bet dar prieš tai reikia baltymas persunkti per tankų sietą. Kiaušinių baltymas fermentuojamas džiovyklose tam tikrose dėžėse po 300 kg vienoje. Baltymo fermentacija vyksta savaime, pagalba jame esančių enzimų (fermentų). Po to baltymas pasidaro ne taip lipnus, skystesnis ir išdžiovintas duoda labai lengvai tirpstančius vandenyje miltelius ir gerai putoja. Fermentacijos metu ant baltymo pasikelia putos, kurias reikia pašalinti, o taip pat atsiranda nuosėdos, kurias irgi reikia atskirti ir pašalinti. Nuosėdų esti 6—10% viso baltymo kiekio. Kai jau baltymas yra persifermentavęs ir atskirtas nuo putų ir nuosėdų, tada jį tuojau reikia džiovinti. Toks baltymas supilstomas į lėkščius, apskritus aliuminiaus indus ir įstatomas su jais į džiovyklą, kurios didudumas 9×3×3 m. Tokion džiovyklon iškart sutelpa 1000—2000 tokių indų, o vienan indan — 3—5 kiaušinių baltymai. Džiovykloje pradžioje temperatūra turi būti apie apie 49° C, o pabaigoje džiūvimo — 59° C.

Džiovykloje veikia smarkūs elektriniai ventiliatoriai. Taip išdžiovintas baltymas per 40—50 valandų duoda 13% sausos baltymo masės, kuri sutrinama į miltelius, o tie milteliai įpokuojami į įvairaus didumo dėžutes ir siunčiami pardavimui. Toki milteliai, prieš vartojant, išleidžiami vandenyje ir, išplakus, gaunamos dar geresnės putos, kaip iš šviežio kiaušinio.

Kai džiovinama kartu kiaušinio baltymas ir trynys, jų neatskiriant, elgiamasi kitaip. Čia fermentacijos nevartojama, o stačiai džiovinama džiovykloje. Taip pat elgiamasi. džiovinant ir vienus kiaušinių trynius. Čia esti kito tipo džiovyklos. Vienos jų turi 1,20 m platumo juostą, ant kurios išklojama plonu sluoksniu apie 140 kg kiaušinių. Juosta, bėgdama per tam tikrą krosnį, įšyla ir kiaušiniai per kiek laiko taip išdžiūsta. Paskui jie nuimami nuo juostos ir sumalami į miltelius. Toki milteliai turi tik 4 — 5% vandens ir todėl gali gerai laikytis. Tačiau sunkiai jie pasileidžia vandenyje ir mažai duoda putų.

Kitos džiovyklos yra dar praktiškesnės. Būtent, kiaušiniai, persunkti per tankų sietelį tam tikru vamzdžiu, pasiekia įkaitinto nuo 74°C iki 104°C katilo vidurį. Ten kiaušinius automatišku būdu įšauna pro mažas .skylutes, esančias gale vamzdžio į katilo vidurį 200—300 atmosferų spaudimu. Taip įšauti kiaušiniai iškart pavirsta smulkiais lašeliais kaip migla. Bet kadangi katile yra karšta, tai toji migla staiga išdžiūsta ir pavirsta džiovintomis kiaušinio dulkėmis. Tos dulkės tuojau nukrenta ant katilo dugno, kur pro tam tikrą lataką išeina oran iš katilo, o toji pompa šaudo vis naujas kiaušinių porcijas.

Džiovyklose kiaušinių džiovinimo darbas vyksta labai greitai. Esama tokių didelių džiovyklų, kuriose pridžiovinama per dieną net 12.000 kg kiaušinių miltelių. O reikia įsivaizduoti, kiek tam suvartojama kiaušinių, jei iš vienos didelės dėžės kiaušinų (apie 360 štukų) gaunama tik 4 — 5 kg džiovinto produkto.

Tinkamiau išnaudokime šaltinių vandenį

Mūsų krašte daug kur yra labai gerų vandens šaltinių-versmių. Vienur šaltiniai išsiveržia iš griovio šlaitų ar upių pakrantėse, kitur išsiveržia stačiai į viršų iš žemės gilumos. Mūsų ūkininkai dažnai šaltinių vandenį netinkamai išnaudoja arba, geriau sakant, nesutvarko pačių šaltinių.

Šaltinio vanduo yra šaltas, tyras ir skanus. Todėl jis tinka viskam, o ypač gerti. Bet kadangi šaltinis išsiveržia ant žemės paviršiaus, tai aplink jį pasidaro vandens klanas, jeigu jis neturi kur nubėgti. Tame klane vasarą veisiasi visoki gyvulėliai, bakterijos, kaip paprastoje pelkėje ar kūdroje. Dažnai į šaltinį patenka lietaus vanduo su visokiais nešvarumais iš sodybų ir dirvų, o kitur dar, kur kiaulės turi laisvą priėjimą prie šaltinio, mėgsta jame pasiknaisioti ir pagulėti. Ypač yra nešvarus apleistų mažų šaltinėlių vanduo, kur pats šaltinis negali greitai išplausti visų nešvarumų.

Šaltinis arti sodybos, tai didelė gamtos dovana ūkininkui. Todėl ūkininkas privalo šaltinį gerai prižiūrėti ir globoti.

Pirmučiausia reikia patikrinti šaltinio gausumą. Jeigu šaltinis duoda tiek vandens, kad jo pakanka ūkininko reikalams, tai būtinai tokį šaltinį reikia sutvarkyti, iškasti ant jo šulinį. Vandens kiekį šaltinyje patikrinti nesunku. Reikia netoli šaltinio, žemesnėje vietoje iškasti atitinkamo gilumo duobę, į tą duobę įstatyti kokį didesnį indą ar kubilą. Paskui nuo šaltinio iki tos duobės prakasti tokio gilumo griovelį, kad vanduo galėtų bėgti grioveliu į pastatytą indą. Nuo griovelio iki kubilo briaunos reikia padėti skardos ar iš lentų sukaltą lovelį, kad vanduo galėtų patekti, kur reikia. Taip įtaisė laukiame, kiek, pavyzdžiui, per 1 val. gali inde prisirinkti vandens. Pavyzdžiui, prisirenka 100 litrų, tai per parą prisirinks 2.400 ltr arba 240 kibirų. O vėl kiekvienas ūkininkas žino, kiek jam išeina per parą vandens.

Kad šaltinio vanduo neišsimuštų ir neišsilietų ant žemės paviršiaus, kur lengvai gali būti užteršiamas visokiais nešvarumais, reikia jo vandenį įvesti į greta jo ar ant jo iškastą šulinį. Šulinys turi buti bent 1,20 m. gilumo, padarytas iš betono ar iš akmenų išmūrytas. Tokio šulinėlio dugną reikia išdėti švariais akmenimis, kad jame nesidrumstų vanduo semiant. Viršus šulinėlio turi būti padarytas iš betono ar iš akmenų sumūrytas 60—70 cm aukščio ir gerai, sandariai uždaromas. Kai esti keli maži šaltinėliai arti vienas kito ir kai iš tokio vieno šaltinėlio nepakanka šuliniui vandens, išsimoka suvesti drenais vandenį į šulinį iš kelių tokių šaltinėlių. Drenai gali būti moliniai išdegti, betoniniai, akmeniniai ar net iš lentų sukalti. Tik tie drenai turi būti įkasti žemėje 1.20 m. gilumoje. Jei žemė aplinkui šulinį lengvai praleidžia iš paviršiaus vandenį, tai reikia tą vietą išplukti storu riebaus molio sluoksniu, o viršun užpilti stambaus žvyro, kad būtų sausa prieiti prie šulinio. Jei žemėje yra vandens suvedamieji drenai, juos taip pat reikia pridengti storu molio sluoksniu, kad nebūtų užteršiami nešvariu vandeniu, sėstančiu žemėn nuo paviršiaus.

Jeigu geras ir gausus šaltinis yra kiek toliau nuo sodybos, bet jeigu jis yra kiek aukščiau nei sodybos vieta, galima vandenį iš jo atvesti drenais arba vamzdžiais į sodybą arba net galima pigiu būdu įsitaisyti trobose automatišką vandentiekį. Ir šiuo atveju vamzdžiai ar drenai turi eiti po žeme bent 1,20 m gylio, kad žiemą neužšaltų ir kad būtų galima apsaugoti nuo nešvarumų ir sugadinimo.

Taigi, ūkininkai, visi, kas tik turite šaltinius, tinkamai išnaudokite jų vandenį. Tas jums greit išsimokės: bus sveika šeima ir gyvuliai.

M. Č.

Skaitykite ūkiškas knygas bei laikraščius ir mokykitės pavyzdingai ūkininkauti

JAUNŲJŲ ŪKININKŲ TALKA

SĖJĖJAS

Buk sveikas, pavasario vėjau.
Vėjeli smarkus, neramus. .
Aš šįryt į lauką išėjau
Apsėti plačius arimus!

Buk sveika, pavasario saule,
Saulut, kupina šilimos...
Aš bersiu grūdus pilna sauja
Per dieną iki sutemos!

Buk sveika, pavasario žeme,
Aš kupinas laimės vilčių...
Ir kalną ir klonę žemą
Apibersiu sidabro javu!

Tu vėjau, atnešk lietų ramų,
Negailėki, saulut, spindulių!
Tegu našų derlių duos žemė,
Žemelė, kurią taip myliu!..

Jonas Šiožinys.

Gražus mūsų kraštas

Kur tik pažvelgi, kur tik pažiūri, visur miela, gražu, širdį vilioja. Gėlės žydi, paukšteliai čiulba ir kiekvieną rytą sveikina artimiausius savo bičiulius žmones. Kai įsižiūri į tą galingą ir jauną gamtos alsavimą, į paukštelius, čiulbančius įvairiais balseliais, į smūtkelius, apkaišytus pirmosiomis pavasario gėlėmis — tai nejučiomis pajunti, kaip sielą perveria kažkoks malonus, nematomas, bet jaučiamas gamtos spinduliavimas, kuris suteikia daug jėgos ir skatina prie didelių darbų.

Kiekvienas žmogus daugiau ar mažiau yra prisirišęs prie gamtos. Nueiki į mišką. Kiek čia grožio! Visur jauku ir miela! Medžiai žaliuoja, paukšteliai linksmai šokinėja tarp šakelių, upelis čiurlena, o jo pakrančiais mėlynos žibutės ir skaisčios purienos šypsosi ir tą šypsnį siunčia saulei močiutei... Pažiūrėkim į tuos, kurie gyvena miestuose, kur nuolat zvimbia autai, kur dulkės maišosi su benzino kvapu. Kaip jiems atrodo gamta? Jiems ji tikras dausų kraštas, kur galima pasisemti naujų jėgų, sustiprinti sveikatą. Jie su džiaugsmu pasakoja savo atsiminimus ir apgailestauja, kad negali ilgiau pabūti gamtos prieglobstyje.

Kas puošia mūsų kraštą? Tai kalneliai su ežerais, miškai, paliakalniai, kurių tiek gausiai pas mus yra ir kryžių kryželiai, kas labai būdinga mūsų kraštui. Be to, jaunimas kiekvieną pavasarį sodina medelius, taiso inkilus. Bet atsiranda ir jaunimo tarpe, kurie nesupranta tos gražios idėjos — laužo medelius ir visokiais būdais nakina globojamus paukštelius ir žvėrelius. Užtat tikras gamtos draugas savo kilniu ir rūpestingu pavyzdžiu turi juos taip paveikti, kad jie susiprastų, pamatytų savo klaidas ir stengtųsi jas pataisyti.

Tat visi dabar į gamtą! Žiūrėkim, ko ji iš mūsų reikaluaja. O ji reikaluaja daug. Dar daug yra nesutvarkytų ir nepapuoštų sodybų, nesutvarkytų ir neapsodintų kelių, gatvių ir takelių. Čia reikia tik gero noro ir jaunų jėgų. Tada nereikės grožėtis paskiromis vietomis, nes kiekviena sodyba atkreips praeivio dėmesį, o svetimšalis žinos, kad čia gyvena kruopštus lietuvis ir lietuvė.

Skandinavijos valstybių j. ūkininkų bendradarbiavimas

Nors pačiam Skandinavijos pusiasaly yra tik dvi valstybės: Švedija ir Norvegija, bet paprastai priimta jungti prie Skandinavijos valstybių šeimos dar Daniją ir Suomiją. Patys skandinavai vadina šias 4 valstybes bendru Šiaures (Norden) vardu.

Skandinavijos valstybės yra ne tik giminingos savo kilme ir gyvena nuo senų senovės artimoj kaiminystėj, bet turi dar ir daugiau bendro: visos 4 valstybės turi labai panašią, galima sakyti, vieną skandinavišką kalbą, taip kad raštas ir žodis vienos valstybės be sunkumų suprantamas kitose. Tiesa, suomiai yra skirtingos kilmės ir dalis jų skandinaviškai nemoka, o Norvegų Jaunimo Sąjunga stengiasi atgaivinti visam krašte senąją norvegų tarmę, bet tie dalykai viešam Skandinavijos tautų gyvenime dar didelės reikšmės neturi. Priešingai, panaši tų tautų istorija, religija ir kultūra, galima sakyti, metai iš metų vis glaudžiau jas viena prie kitos riša ir artina. Nenuostabu, kad ir skandinavų jaunieji ūkininkai labai artimai bendradarbiauja ir stengiasi tą bendradarbiavimą kuo labiausiai išplėsti.

Jaunieji ūkin. Švedijoje buvo suorganizuoti 1918 m., Danijoj 1923 m., Suomijoj 1926 m. ir Norvegijoj 1935 m. Šiandien spėjo visur išaugti į dideles ir puikias organizacijas.

Kadangi Švedija guli pačiam Skandinavijos valstybių vidury, tai jų J Ū R. generalinis sekretorius S. Svensson jau 1924 metais iškėlė giminingų šiaurės tautų j. ūkininkū bendradarbiavimo mintį, kad jaunimas vieni kitus geriau suprastų ir pažintų, o ratelių vadovai ir instruktoriai pasidalintų savo mintimis ir patyrimais.

Jis nurodė tris susiartinimo ir bendradarbiavimo būdus:

1) J. ūkininkų ekskursijos iš vieno krašto į kitą;
2) Instruktorių ir paskaitininkų pasikeitimai;
3) Bendri suvažiavimai ir studijų kelionės instruktoriams.

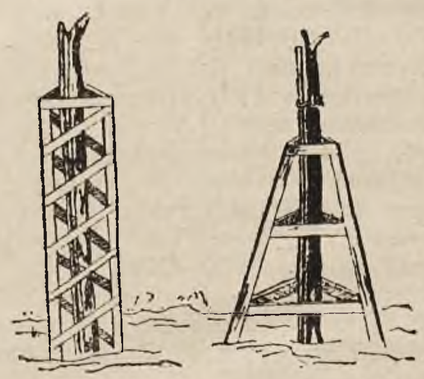
Bendradarbiavimas spaudoje taip pat neužmirštamas. Kasmet rudenį agr. Svenssono redaguojamas švedų J. Ū. R. laikraštis išleidžia specialų numerį, paskirtą šiaurės j. ūkininkų bendradarbiavimui pailiustruoti ir paskatinti.

Per sį, beveik 14 metų bendravimo laiką spėjo Skandinavijos j. ūkininkai, ypač danai ir švedai, užmegsti tarp savęs tikrai broliškus ryšius. Čia nėra vietos išvardyti visų ekskursijų, kurias Skandinavijos j. ūkininkai padaro kas vasarą vieni pas kitus. Šalia ekskursijų danų iniciatyvą buvo 1934 metais pradėtas j. ūkininkais pasikeitimas tarp Danijos ir Švedijos, kur atskiri asmens gauna pabūti ilgesnį laiką užsienyje kaip padėjėjai ž. ūkiuose ir įmonėse.

Be to, kasmet šių valstybių instruktoriai važinėja vieni pas kitus į kursus, studijas, jaunieji ūkininkai į parodas, iškilmes, kongersus, bendrus suvažiavimus ir t. t. Keičiasi knygomis, instruktoriais, laikraščiais ir t. t.

Kiekvieną medelį reikia apsaugoti

Kiekvieną pasodintą medelį mes labai branginame ir nuolatos rūpinamės, kad jis bujotų, augtų dideliu medžiu. Neretai tačiau pasitaiko, kad naujai pasodintą medelį nulaužia gyvulys arba koks nors nakties didvyris. Nuo gyvulių ar šiaip jau nelaimingo užkabinimo medelius apsaugoti geriausiai galima, kaip

parodyta piešinyje. Mums atrodo, kad ir tie nesusipratėliai, blogieji žmonės, laužą medelius, matydami aptvertą medelį, pajus savo niekšišką darbą ir liausis. Suprantama, taip aptverti pirmiausia reikia brangius medelius, pasodintus tokioje vietoje, kur yra didesnis pavojus būti nulaužtiems bei sužalotiems.

Švaros ir tvarkos palaikymas namuose yra ne tik svarbiausia moterų pareiga, bet ir būtina šeimos sveikatingumo sąlyga.

TEISIŲ PATARĖJAS

Ats. Senelei U. C. Tamstos valdoma žemė ir trobesiai tamstai priklauso. Kadangi tėvas mirė 1905 m., tai pagal rusų įstatymus tamstai ir seseriai turėjo priklausyti po septintą dalį ūkio, o visa kita turėjo atitekti broliui. Bet kai brolis ir sesuo jau nuo 1908 m. gyvena Amerikoje ir prie šios žemės nepareiškė iki šiol savo pretenzijų, tai įsisenėjimo keliu žemė atitenka tamstai. Blogai padarėte, kad per komasaciją įrašėte brolį kaip tos žemės savininką, nes dabar įsesenėjimas prasideda ne nuo 1908 m, bet nuo 1928 metų. Kadangi ir nuo 1928 m. suėjo jau 10 metų, tai įsisenėjimas galioja. Norint užrašyti žemę savo brolėnaitei, reikia paduoti prašymą į teismą, kad pripažintų, jog per įsisenėjimą žemė tapo jūsų nuosavybe. Vėliau reikia surašyti namie privatų ar pas notarą testamentą, kuriuo užrašysite žemę, kam norėsite. Galite neduoti į teismą prašymo dėl nuosavybės, bet tuo atveju po jūsų mirties brolėnaitė turės daug daugiau rūpesčių, kol gaus tą žemę nuosavybėn. Jeigu neparašysite testamento, tai po jūsų mirties visi brolėnai turės teisę pasidalinti palikimą lygiomis dalimis. Kai teismas užtvirtins jums žemės nuosavybę, tai galite surašyti pas notarą dovanojimo raštą ir tuo būdu brolėnaitė taps jūsų turto savininkė, jums dar gyvenant. Paduodant prašymą teisman dėl žemės nuosavybės, reikėtų pasitarti su advokatu. *P—as.*

Kl. Užklydo į mūsų viensėdį svetimas avinas. Jau laikome jį daugiau kaip savaitę ir nežinome, kas daryti, niekas neateina atsiimti. Klausinėjome aplinkinių sodžių ūkininkus, ir jie nežino, kam yra pražuvęs avinas. Matyt, yra atkeliavęs iš kur nors toliau. Ar galime jį pasisavinti? *Beraštis.*

Ats. Pagal įstatymus tamsta turėjai per septynias dienas nuo to avino atsiradimo pranešti vietos policijai arba valsčiaus valdybai. Kadangi tamsta įstatymų nežinai, tai, mūsų nuomone, nebūsi nubaustas, jeigu ir dabar po kelių savaičių praneši. Valsčiaus viršaitis, gavęs tokį pranešimą, paskelbs savo ir kaimynystės valsčiuose atsišaukimą, kad avino savininkas jį atsiimtų. Kol savininkas atsiras, aviną turi tamsta laikyti. Jeigu per keturioliką dienų nuo viršaičio atsišaukimo savininkas neatsiras, tai tamsta galėsi pareikalauti valsčiaus valdybos arba policijos viršininko, kad aviną parduotų. Iš gautų už aviną pinigų tamsta gali pasiimti šeštą dalį ir, be to, visas išlaidas, kurios reikalingos buvo avino išlaikymui ir jo saugojimui, o likusieji pinigai atiduodama valsčiaus valdybai laikyti (depozitan). Jeigu per šešius mėnesius nuo gyvulio pardavimo atsiras jo savininkas, tai iš depozito pinigai jam atiduodami, o jeigu per tą laiką neatsiras, tai trečdalį tų pinigų valsčius tamstai atiduos, o du trečdaliu pasiims valsčiaus ir vietos mokyklos reikalams. *P—as.*

Kl. Noriu statyti plytinę ir daryti sau plytas. Ar reikalingas yra pramonės pažymėjimas (świadectwo przemysłowe) ir ar reikia pranešti apie tai iždinei? Darbininkai bus samdomi. *Švaicaras.*

Ats. Jeigu plytos bus išdirbamos, kaip tamsta rašai, savo reikalams, pvz., manai statyti mūro namus, tai pramonės pažymėjimo nereikia, o taip pat nereikia pranešdinėti iždinei. Šituo atveju reikia tik paduoti prašymą į vietos storastiją, kad patikrintų plytinės įrengimą ir patvirtintų, kad jos pastatymas nesudaro gaisro pavojaus kitiems trobesiams ir negresia pavojus darbininkų ir pašalinių žmonių sveikatai ir turtui. Jeigu manai plytas dirbti pardavimui, tai reikalingas yra pramonės pažymėjimas. *P—as.*

Kokias sutartis galima rašyti valsčiuje

Pagal išleistą 1937 m. balandžio 20 d. įstatymą visi valsčiaus gyventojai gali rašyti įvairias sutartis valsčiuje. Nebūtinai reikia, kad abi sutarties šalys būtų to paties valsčiaus gyventojai. Pakanka, kad viena šalis gyvena tame valsčiuje. Valsčiuje galima rašyti įvairias sutartis, pvz., nuomos, pirkimo, dovanojimo, ir t. t. Čia daroma išimtis tik toms sutartims, kurios būtinai turi būti pas notarą surašytos, arba kurių vertė viršija 3000 auks. Jeigu ūkininkas abejoja, kur gali savo sutartį parašyti, kad ji būtų teisėta, turi pasiteirauti valsčiuje, tada išvengs bereikalingų išlaidų, nes valsčiuje rašomos sutartys atseina pigiau, negu pas notarą, o jų galia yra ta pati. Valsčiaus valdyba veda speciales knygas, į kurias turi būti įrašyta kiekviena sutartis ir šalims perskaityta. Knygosna įrašytą sutartį turi pasirašyti abi šalys, valsčiaus viršaitis (vaitas) ar jo padėjėjas ir valsčiaus sekretorius. Jeigu bent viena šalis nemoka pasirašyti, ar tuo laiku negali pasirašyti, pvz., turi sužeistą ranką, tai už jį gali kitas pašalinis asmuo pasirašyti, bet tuo atveju reikalinga yra, kad be anksčiau minėtų asmenų sutartį pasirašytų dar du liudininkai. Sutarties originalas paliekamas valsčiaus knygose įrašytas, o šalims duodama tik patvirtinti nuorašai.

Valsčiuje galima rašyti ir testamentus, bet tik tokiu atveju, jeigu testamente užrašomas yra žemės ūkis, nedaugiau kaip 15 ha su trobesiais ir inventorium arba šiaip turtas, kurio vertė neviršija 3000 auksinų. Norį parašyti testamentą, turi savo valią pareikšti prieš vaitą, valsčiaus sekretorių ir mažiausia prieš du liudininku. Testamentas būna įrašomas į valsčiaus knygas ir viršaičio, sekretoriaus, testatoriaus (kuris testamentą rašo) ir liudininkų pasirašytas. Valsčiuje parašytą testamentą galima vėliau pakeisti ar panaikinti, parašius naują testamentą pas notarą ar valsčiuje. Valsčiaus testamentas yra reikšmingesnis, negu privačiai namie surašytas ir atitinka notarijalį testamentą.

Kam priklauso paskola iš Žemės Reformos Fondo

Paskolas ir Žemės Reformos Fondo (Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej) gali gauti: 1) komasacijos dalyviai, ūkininkai, kurie per komasaciją pardavė savo žemę mažažemiams, o patys išsikėlė gyventi kur nors į kitą ūkį. 2) Perką valstybės ir privačių asmenų parceliuojamą žemę, o taip pat mažažemiai, kurie norėtų pirktis žemės savo ūkiui padidinti. 3) Ilgamečiai nuomininkai ir kiti svetimos žemės valdytojai, kurie, naudodamiesi galiojančiais įstatymais, norėtų valdomą žemę nusavinti ir išpirkti. 4) Ūkininkai, kurie yra priversti sumelioruoti savo žemę.

Minėtas paskolas pripažįsta Valstybinis Žemės Ūkio Bankas (Państwowy Bank Rolny). Prašymus paskolai gauti reikia paduoti per vietos apskrities storastiją į Žemės Ūkio Banką. Smulkesnių žinių apie šitos paskolos sąlygas ir nuošimčius galima gauti storastijoje, ūkio skyriuje (wydział rolny).

Žemės mokesčio paskirstymas

Apie žemės mokesčio paskirstymą kalba 1937 m. balandžio 27 d. išleistas įstatymas. Pagal šitą įstatymą asmeniškus mokesčio kvietimus gaus tik tie ūkininkai, kurie moka daugiau kaip 110 auks. žemės mokesčio. Moką mažiau minėtos sumos, kvietimų negaus ir jų mokėjimo būdas bus iždinės (izby skarbowej) ir vaivadijos nustatytas, prisilaikant vietos papročių. Valsčiai gali priimdinėti žemės mokestį nuo tų ūkininkų, kurie moka to mokesčio nedaugiau, kaip 110 auks. per metus. Mokantieji daugiau, moka į iždinę (urząd skarbowy)

Tas pats įstatymas kalba ir apie žemės mokesčio lengvatas. Ūkininkai, kurie nukentėjo nuo gaisro, potvinio ar ledų ir kurių pajamos dėl to sumažėjo bent 15 nuošimčių per metus, gali gauti lengvatų žemės mokesčius mokant. Prašymą dėl tų lengvatų reikia paduoti į iždinę (urząd skarbowy) per 30 dienų, skaitant nuo nelaimės ištikimo. Išnagrinėjusi prašymą, iždinė galės žemės mokesčio mokėjimą, drauge su savivaldybės priedu, atidėti vėlesniam laikui, išdėstyti mokėjimą ratomis ir dalinai ar visiškai nuo mokesčio keliems metams atleisti.

Tas pačias lengvatas galima gauti, ištikus miškų gaisrui, gyvulių epidemijai, nederliui, kokiai nors didelei nelaimei ūkininko šeimos gyvenime ir t. t

Ar verta apdrausti pasėlius nuo ledų

Ledai sunaikina kasmet didelius plotus javų. Kai kuriose vietose ledų audros labai dažnai daugiau ar mažiau išmuša pasėlius. Kitur ledai apsilanko daug rečiau, kas keliolika ar net kas keliosdešimt metų. Ledų padaryta žala gali būti labai įvairi, nuo kelių iki 100% pasėlių vertės.

Lenkijoje yra kelios draudimo įstaigos, kuriose galima apdrausti pasėlius nuo ledų nelaimės. Tačiau, kaip žinome, apsidraudimas nuo ledų nėra niekam privalomas. Didžiausia Lenkijoje draudimo įsta ga yra *Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych* Varšuvoje su daugeliu skyrių kituose miestuos. Toks skyrius yra ir Vilniuje.

Ši įstaiga neseniai įvedė daug palengvinimų smulkiesiems ūkininkams, norintiems apsidrausti nuo ledų. Dabar galima apsidrausti ne tik kiekvienam ūkininkui pavieniui, bet ir bendrai, kartu visam sodžiui. Sudarant bendrą apsidraudimo sutartį, reikia, kad būtų mažiausia penki ūkininkai. Tada draudimo įstaiga duoda 20% draudimo mokesčio nuolaidos. Tokios sutartys vadinasi bendros—*umowy zbiorowe*. Sutartį su draudimo įstaiga galima sudaryti keliems metams iškart arba kas metai įteikiant deklaraciją. Tačiau antruoju atveju deklaracija turi būti įteikiama kasmet, vėliausiai iki birželio mėn. 1 dienos. Nes jeigu kas pavėluotų iki to laiko įteikti deklaraciją ir jį ištiktų ledų nelaimė, tai negautų tais metais už padarytus nuostolius draudimo atlyginimo. Sudarant ilgametę sutartį (6 metams), tas pareiškimas, deklaracija draudimo įstaigai gali būti ir pavėluotai įteikta, be blogų pasekmių.

Įkainuojant pasėlius prieš apdraudimą, reikia imti dėmesin tik javų grūdų derlių, nes šiaudų ledai taip labai nesunaikina. Todėl draudimo įstaiga už šiaudus atlygina labai mažai arba nieko neatlygina, bet nedaugiau kaip 10% grūdų vertės—apdraudimo sumos. Pavyzdžiui, jei apskaičiuojame savo lauke būsimo grūdų derliaus vertę 1000 auksinų, tai už šiaudus dar reikia pridėti prie tos sumos 10% arba 100 auks. Tada visa pasėlių apdraudimo suma bus 1100 auks.

Kadangi mažas pasėlių sužalojimas neskaitomas didele ūkininko nelaime ir gali pasitaikyti dažnai, tai draudimo įstaigos už ledų padarytus nuostolius pasėliuose iki 10% jų vertės visai neatsako—nesumoka draudimo atlyginimo, nors apdraudžiama visa pasėlių vertė. Todėl, kad nebūtų nukentėjusiems ūkininkams skriaudos, draudimo įstaigos žymiai sumažino pačius draudimo nuo ledų mokesčius. Draudimo įstaigų noras yra, kad draudimo mokesčiai, kuriuos moka apsidraudę ūkininkai, būtų kuo mažiausi ir visiems įmanomi, bet kad kuo daugiausia ūkininkų apdraustų savo pasėlius. Tada apdraudimo rizika yra mažesnė, nes išsidėsto ant daugelio apdraustųjų.

Ištikus ledų nelaimei, draudimo įstaigos komisija, atvykusi vieton, apkainuoja padarytus pasėliuose nuostolius. Jeigu randa, kad pasėlių sunaikinta 10% vertės (imant dėmesin tik grūdus), tai ūkininkui už tai nieko neatlyginama. Jei sunaikinta 25%, tai ūkininkas gauna 15% apdraustos sumos atlyginimą, jei sunaikinta 100%, tai gauna 90% atlyginimą.

Mūsų ūkininkams būtų patartina apdrausti savo pasėlius, nors tose vietose, kur ledai dažnai pridaro nuostolių, tada būtų išvengiama taip didelių nelaimių. Draudimo mokestis nuo ledų nelaimės yra, palyginti, ne aukštas.

Ateityje vyriausybė projektuoja įvesti visiems privalomą pasėlių apdraudimą nuo gamtos nelaimių, panašiai kaip trobesių apdraudimą nuo ugnies.

Agr. M. Čibiras.

Kaip sunaikinti galvijų inkštirus

Inkštirai kasmet nemaža padaro žalos galvijų ūkiui. Jie, erzindami galvijų kūną, privargina jį ir tuo būdu sumažina galvijų produktingumą. Be to, pavasarį inkštirai, išlysdami iš po odos oran, padaro odoje skyles, kurios pasilieka ir išdirbtoje odoje. Nieks taip nesunaikina galvijų odos ir nesumažina jos vertės, kaip inkštirų lervos.

Dabar yra geras preparatas galvijų inkštirams naikinti po oda, nepažeidžiant odos. Tas preparatas vadinasi *Adermol*. Šio preparato 5 gr. ištirpinama 1/4 litro vandens ir įtrinama galvijams odon tose vietose, kur yra inkštirai. Tada *Adermolis* pasiekia inkštiro lervą pro mažytes, nematomas odos skylutes ir ten ją užmuša. Užmuštą lervą gyvulio organizmas pašalina kraujo takais. Tada gyvulio oda lieka visai nesužalota. „Adermolis" gaunamas aptiekose ir aptiekų sandėliuose.

Užsisakykite gerų dalgių

Perkant, dalgės gerumą pažinti nėra lengva, dažniausiai visiškai negalima. Tiesa, specialistas gali pažinti, kuri dalgė gali būti geresnė, kuri blogesnė, bet nespecialistas to visai negali. Dalgės gerumas labai pareina nuo jos stangrumo, plieno gerumo ir atitinkamo užartavimo. Dalgės stangrumas, kietumas galima pažinti tokiu būdu: reikia už abiejų galų stengtis dalgę palenkti į save, jeigu tada dalgės ašmens tik išsilenkia lygiai vienon pusėn ir, atleidus, vėl sugrįžta savo vieton, tai tokia dalgė yra gero stangrumo, o jeigu, lenkiant ją, ašmens išsilenkia į abi pusi vilnimis, tai dalgės stangrumo maža, ji yra blogai užartuota. Svarbu labai, kad dalgė būtų visa vienodai, lygiai užartuota, o to juk nieks negali pažinti. Paprastu būdu artuojant fabrikuose dalges, sunku nutaikyti lygiai užartuoti visas dalgės dalis. Geriausias yra artavimo- būdas elektros srove. Elekra artuotas dalges gamina Tirolyje „Franz de Paul Schrockentux" fabrikas. Jas pardavinėja Lenkijoje Bruno firma Varšuvoje. Bruno dalgės turi markę su pavadinimu Mała kosa (mažoji dalgė). Šitas dalges galima užsisakyti visuose mūsų krašto kooperatyvuose. Jos yra nebrangios, bet geros. Jau dabar laikas dalgės užsisakyti.

Reikia vengti pigių dalgių su gražiais pavadinimais, gražiai nudažytų ir brukte brukamų įvairių agentų turguose ir pristatant į namus.

Medaus šampanas

Paimkite šaukštą medaus, ištirpinkite vandens stiklinėje, truputį įpilkite vaisių sunkos ir įdėkite sodos ant galo peilio. Pamaišykite. Kada soda ištirps, įdėkite ant galo peilio vyno rūkšties miltelių, kurių galima pirkti vaistinėje. Pamaišykite. Kada vanduo ims putoti, gerkite. Šis gėrimas labai sveikas, nes padeda maistą virškinti. Ypatingai naudingas tiems, kuriems pavalgius riemuo ėda (gerklėje degina).

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų gegužės 21 d., Vilniaus Javų-Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	18.25—19.50
Kviečiai	25.00—27.00
Miežiai	15.75—16.25
Avižos	17.00—18.50
Grikiai	16.00—17.00
Vikiai	18.00—19.00
Lubinas (mėlynas)	12.00—12.50
Kvietinės sėlenos	13.25—13.75
Ruginės sėlenos	12.75—13.25
Sviestas 1 kg I rūšies urme	3.00
„ „ „ detal.	3.20
„ „ II rūšies urme	2.90
„ „ „ detal.	3.10
„ „ III rūšies urme	2.60
„ „ „ detal.	2.90
Kiaušinių kapa	3.00—3.60
„ štuka	5 1/2—6 1/2 sk.

Atsakomasis redaktorius ir leidėjas LIUDVIKAS CICĖNAS. „RUCH" spaustuvė, Vilnius, Totorių g. 6